

www.nfunorge.org
Youngstorget 2B, 0181 Oslo
Postboks 8954, Youngstorget,
0028 Oslo
Telefon: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
E-post: post@nfunorge.org
www-facebook.com/NFUorge

Justis- og
beredskapsdepartementet

Helse- og omsorgsdepartementet

27. januar 2021

Høring – Forslag om endringer i smittevernloven (portforbud)

1. Innledning

Det vises til høringsnotat fra Justis- og beredskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet som gjelder ovennevnte høring.

Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) er en menneskerettsorganisasjon, som arbeider for full deltakelse og likestilling, og mot diskriminering. NFU skal ivareta interessene til mennesker med utviklingshemming og deres familier, overfor sentrale, regionale og lokale myndigheter. NFU har ca. 8500 medlemmer.

Det fremgår av høringsutkastet at departementene foreslår en ny § 4-3 b i smittevernloven som gir fullmakt til Kongen til å forby personer å oppholde seg på steder der allmennheten kan ferdes, men tiltaket kan bare settes i verk innenfor strenge rammer og med nødvendige tiltak.

Utkastet er omfattende og forslaget omhandler et svært inngripende tiltak. NFU vil i det følgende kommentere hvorfor vi ikke mener det bør fremmes et lovforslag om portforbud for Stortinget, samt peke på tiltak vi mener er viktige for mennesker med utviklingshemming dersom et slik forslag likevel fremmes.

2. NFU støtter ikke at det fremmes et lovforslag om portforbud for Stortinget

Det presiseres i høringsutkastets punkt 1.4 at det er hjemmel for portforbud som et *smitteverntiltak* som foreslås her og at portforbud følgelig bare kan iverksettes når det er klart medisinskfaglig begrunnet, jf. smittevernloven § 1-5.

Helse- og omsorgsdepartementet har innhentet nærmere smittevernfaglige vurderinger fra Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet, som det vises til i høringsutkastets punkt 1.5. NFU har merket seg at Folkehelseinstituttet samlet sett vurderer at gevinsten av portforbud er liten, at det ikke er et tjenlig smitteverntiltak og at et portforbud som smitteverntiltak kan utfordre menneskerettighetene. Både

folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet understreker at det må foreligge en desperat og ekstrem situasjon, for at portforbud kan forsvares smittevern­faglig.

Som det pekes på i høringsutkastet, vil et portforbud gripe inn i flere menneskerettigheter som er vernet av Grunnloven og av Norges folkerettslige forpliktelser. NFU viser særlig til Konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) artikkel 18 om rett til bevegelsesfrihet og artikkel 22 om respekt for privatlivet. Vi kan ikke se at et så inngripende tiltak som portforbud kan anses nødvendig og forholdsmessig på grunnlag av smitteverns- og folkehelsehensyn.

NFU mener videre at mennesker med utviklingshemming vil være blant dem som vil få det særlig vanskelig under et portforbud. Dette blant annet fordi mennesker med utviklingshemming ofte bor alene og derfor vil være særlig sosialt utsatt ved et portforbud. Departementene viser i høringsutkastet punkt 4.3 til at det ved et portforbud vil være full anledning til å opprettholde sosial kontakt via telefon, e-post, Skype osv. Vi vil understreke at mange utviklingshemmede ikke vil ha denne muligheten til å kompensere for manglende sosial kontakt, da mange ikke har tilgang til, og flere ikke behersker bruk av, slike elektroniske hjelpemidler.

Videre er faste rammer og forutsigbarhet viktig i livet til mange mennesker med utviklingshemming. Utgangspunktet for å forstå endringer er annerledes for personer med utviklingshemming sammenlignet med befolkningen ellers. Flere kan ha vansker med å forstå hvorfor de blir utsatt for et portforbud og hvorfor de vanlige, dagligdagse rutinene endres, og vansker med tilpassing kan igjen føre til frustrasjon og utagering. Mennesker med utviklingshemming vil således være særlig sårbare for et så inngripende tiltak som portforbud. Det følger av helse- og omsorgstjenesteloven § 9-4 at tvang skal forebygges, og at forholdene skal legges til rette for minst mulig behov for bruk av tvang og makt. I de tilfellene portforbud medfører behov for bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med utviklingshemming, vil disse oppleve å få en dobbel krenking av sin rett til frihet, etter SP art. 9, CRPD art. 14 og EMK art. 5. Et portforbud vil derfor ramme disse ekstra hardt.

På bakgrunn av at et portforbud vil ramme mennesker med utviklingshemming særlig hardt, sammenholdt med at den smittevern­faglige begrunnelsen fremstår svak og inngrepet i menneskerettighetene uforholdsmessig, er NFU prinsipielt imot at det fremmes et lovforslag om portforbud.

Vi støtter likevel prosessen departementene nå initierer med offentlig høring og meningsutveksling. NFU synes det er positivt at departementene understreker i høringsutkastet at det må tas særlig hensyn til personer med nedsatt funksjonsevne ved utformingen av forskriftshjemmel for portforbud og særlig ved utformingen av eventuelle unntak. Dersom et lovforslag om portforbud skulle bli fremmet, vil vi derfor peke på det vi mener er nødvendige tiltak for å unngå at mennesker med utviklingshemming skal bli uforholdsmessig hardt rammet sammenlignet med befolkningen ellers.

3. Tiltak for mennesker med utviklingshemming dersom forslaget fremmes

3.1 Mennesker med utviklingshemming bør unntas

Det presiseres i departementenes lovutkast til forskriftshjemmel at forskriften «må legge til rette for at barn og andre sårbare grupper blir ivaretatt». NFU ønsker at mennesker med utviklingshemming unntas fra en forskriftshjemmel for portforbud. Etter vårt syn er dette det eneste tiltak som reelt vil ivareta mennesker med utviklingshemming og vil kunne hindre at denne gruppen blir uforholdsmessig hardt rammet av et portforbud sammenlignet med befolkning ellers. Dette bør derfor presiseres i lovteksten. NFU viser til at svært mange utviklingshemmede urettmessig opplevde å bli ilagt både besøksforbud, portforbud og andre inngripende, uhjemlede tiltak ved pandemiens begynnelse. Slike tiltak var til belastning og skade for de som ble utsatt for det. Dette viser at utviklingshemmedes rettssikkerhet er sårbar og har klare svakheter, og underbygger etter vårt syn et behov for ekstra beskyttelse i en forskriftshjemmel om portforbud.

3.2 Mennesker med utviklingshemming må få velge sin nærkontakt selv

Det heter i departementenes lovutkast til forskriftshjemmel at forskriften «skal utformes slik at den ikke stenger for et minimum av menneskelig kontakt for den enkelte». Om dette skriver departementene i høringsutkastet punkt 6.5.2 at forskriftsreglene ikke kan «stenge for at alle har anledning til å velge minst en person som vedkommende kan ha nærkontakt med». På dette punkt er NFU redd for at mennesker med utviklingshemming som ofte er avhengig av kommunale helse- og omsorgstjenester vil kunne oppleve at kommunen tar dette valget for dem, og at resultatet kan bli at en tjenesteyter blir ansett som nærkontakt. NFU vil her understreke og fremheve betydningen av at mennesker med utviklingshemming, på lik linje med alle andre, gis en reell mulighet til å velge sin nærkontakt selv, eventuelt ved hjelp av nærmeste pårørende. Som departementene peker på i punkt 6.6 i høringsutkastet, vil det kreve særlig hjemmel i lov å nekte noen en slik mulighet.

3.3 Nødvendige helse- og omsorgstjenester må opprettholdes

Mange mennesker med utviklingshemming vil under et portforbud fortsatt ha behov for et fysisk tjenestetilbud. Etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1 er kommunen ansvarlig for nødvendige helse- og omsorgstjenester til de som oppholder seg i kommunen. NFU vil understreke betydningen av at slike tjenester opprettholdes med minst mulig nedgang i kvaliteten. Tjenesteytere for mennesker med utviklingshemming må anses å være personell med viktig og kritisk samfunnsfunksjon, og det bør presiseres at kommunene må tilpasse tjenestene og iverksette nødvendige avbøtende tiltak for å ivareta mennesker med utviklingshemming under et portforbud.

Med vennlig hilsen

Hedvig Ekberg
Generalsekretær

Arnhild Voll Eek
Juridisk rådgiver